

Vgl. RDB XV, 595 I. N. J. Vol. XII. 410. 22.

1684/10

NATALES
SAXONUM
TRANSSEYLVANICÆ,

APOSCIASMATE HISTORICO

COLLUSTRATOS,

CONSENSU & AUTORITATE

INCLUTI PHILOSOPHORUM ORDINIS

IN ACADEMIA LIPSIENSI,

publicæ Eruditorum disquisitioni

submittentur

PRÆSES

M. MARTINUS KELPIUS,

Holdvilagiensis Saxo Transylvanus,

&

RESPONDENS

JOACHIMUS CHRISTIANUS Westphal /

Neo-Ruppinas Marchicus

Die XXII. Martii Anni M. DC. LXXXIV.

H. L. Q. C.

LIPSIÆ, Literis JUSTINI IRBANDII.

173 2229 .

NATALIS

SAXONUM

TRASSYL

VANIA

APOLLINARIS HISTORICO

COLLECTIO

COMITATUS

IN ACADEMIA

PUBLICE

HABITA

AT MARTINI & KELLII

RESPONSE

JOACHIMUS CHRISTIANUS

DE XII. M. III. DE XXXVII

A. D. C.

L. P. S. A. T. I. N. I. S. T. I. N. I. A. D. I. A.

1224.

I. N. J.
ἀνευ προοιμίας.

CAPIT I.

Tradit Saxonum Sedes Transylvanicas.

Peræ fecero precium, si *Sedem Saxonum* Transylvanix prælibavero, in qua varia originum lineamenta. Excurram & in *vicinos*. Omnia, ut nascetur res & fieri potest, *concise* exhibebo, at *procul affectu*.

I. T. H. GEN. Oriens CORONAM, terminũ universi Germanici nominis, Meridies Orientalior CIBINIUM, Occidentalior SABESUM, Occidens CLAUDIOPOLIM, Septentrio, versũs Occidentem BISTRICIUM, versũs Orientem SCHÆSBURGUM, & colonias ubivis adjacentes, ostendit: quarum omnium meditullium penè est MEDIA, in longitudinem hinc Coronæ, illinc Claudiopoli & Bistricio: in latitudinem ex una Cibinio cum Sabeso, ex altera parte ferè in triangulum opposito, ad Septentrionem, Schæsburgo.

II. Plurimi jam olim populi Transylvaniã usi sunt domiciliõ, quibus utcunqve hodierni debemus *origines*, & vetusti generis *reliquias* vultibus, ingeniis, amictu, sedibus, distingvimus.

III. Romanorum hæc Dacia ἑξοχική & *Mediterranea*, Ripensi Daciæ inter *Tibiscum* & *Chrysum* ad Hungariæ confinia, & *Alpensi*, ubi hodiè *Walachia* & *Moldavia*, semper prælata. Clarissimo nomini temporum caligo obscuros fecit natales. Nam dum à *Dacis* *Daciam* deduco, unde verò *Daci*? quæstio redit. *Daos, Daas, Dahos,*

A 2

lib. 4. c. 18.

Dec. 1. l. 1.

Or. & Occ.

Tr. c. 3.

p. 14.

l. 1. c. 9.

l. 1. c. 4. 5.

& 34.

Dahos, Dahas. Davos, Dacos, Dacas, & Dasos Stephan^o, eosdem esse multi sentiunt. Bun. Not. ad Cluv. Intr. Geogr. Dacos fuisse Davos oppida *Dacica Comidava, Marcidava, Decidava, Clepidava* &c. ostendunt. v. Bonf. Ubi, Daos à *dacis* pugna, utpote bellicosissimos, quibusdam dictos, addit. Laur. Toppeltinus conjicit haud vanè, à *Dacis* esse *Detsen De schen* / quò Transylvani *Teutschos* exprimimus. Assertis aliorum addo meum: *Danum Davo & Daco* cognatum esse. Gothicum u simile Latino *n*, & Græcum *v* Latino *v* non urgeo. Conf. tamen Tract. Vulcanii de Ling. Gethica. Duces opinionis habeo non ignobiles: Crantzius in Sax. Ita ille: *Davos* *Futas* esse existimo, qui tum appellatione *Cimbrorum* cum *Teutonibus* (hoc est *Saxonibus*) & ceteris nationibus *Italiam* petiere. Nam *Dani* (ut diximus) eâ tempestate tenere *Futiam* provinciam & poterant hî militiam agere usq; ad *Cimmerium*. Cum *Gothis* enim dudum exhibat ea gens & habitabat ad *Cimmerium*, deinde ad *Danubium*, ubi de suo nomine *Daciam* fecit vocari provinciam. Et clariùs in *Svec.* Alter est *Becmannus* in *Hist. Orb. T. Geogr. & Civ. c. 9. f. 1. §. V.* *Ericus Olai* in *Hist. Svec. Goth. millies Daciam* pro *Dania* habet. Lego idem & ap. *Bonf. Dec. 1. l. 10. init.* Si qua sunt contrâ, ex migratione populorum diluuntur. Dicta est *Dacia & Getarum* regio, sed ferè ut *Getis*, quatenus hî non profus habentur *Daci*, ad *Pontum Orientalis, Dacis Septentrionalis* versus *Germaniam* regio assignetur. Hoffm. *Lex. Un. ex Strab. l. 7. in V. Getæ. Plin. l. 4. c. 12. Tac. Germ. c. 1. Bun. Germ. ant. Cluv. l. 3. c. 31. Getas & Gothos* appellatos, ubi *Gothis* *Getarum* regiones cef. ère, ex confesso est. An rectè, hîc non definitio. *Jet Gigantem* linguâ *Germanorum* priscâ notasse ajunt. *V. Schurtzfl. res Svec. Goth. §. 1. & 4. in Not. Bec. l. c. & infinitos* passim. Nectango nunc, quæ *Getis* tribuuntur, *Origines Sarmaticas*. Hæ pagellæ tot *Labyrinthos* non capiunt. *Dacia* tamen *Gothia* etiam, post & *Gepidia* appellata fuit, *Jorn. R. Get. c. 12.* Sed si novi *hospites* *Regioni* addituri sunt nomen, eos magno numero legere est ap. *Topp. Ort. & Occ. Tr. c. 1.* quibus addo *Patrinacitas* ex *Svida* ap. *Ortel. Th. Geog. in V. Dacia.*

de Reg. H. l. 2.

IV. Ad recentiora properemus. *Erdély*, dicitur *Hungaris*, (perperam aliis *Herdeelen* & *Ritio Herdechelis*) à *sylvis* continuis (*Walachorum* latronum latebris) circa *Transylvaniam*, & quæ in *Transylvania* arborum amœnitates ubiq; dilargiunt. Ein wald dichtet

delytes Land. Triballos, quasi Trübwaldos huc trahi posse, non ne-
 mo conjicit. Sed certius est *Transsylvania* receptum hodiè nomen,
 quæ sit *Trans-Sylvam* (*Hercyniam* fortè, quæ Cæsare teste eousque
 pertingit) vel quam *Sylva* quaquaversum transeat. *Transsylvania*
 nomen non primus usurpavit Bonfinius, ut ait Topp. c. 1. Extat n. in
 Diplomate Regio Anni 1224. quod adduxit ipse Toppeltinus c. 3. Apud
 Ritiu l. 2. habetur & *Ultra-Sylvania*. Notissimum est Germani-
 cum *Siebenbürgen* / non à montanis s. Alpibus, quæ regionem cin-
 gant (*) velut murus septemplex. Ego enim ipse eqves hyeme Car-
 pathum Polonicum transcendens, vel *septies septem* montes superare
 debui; sed à *primariis castris*, Urbibus s. Arcibus *Sieben-Bürgen*
 quo m. sensu *Septem-Castra* Latinis dicitur. Testem adduco ipsum Dec. l. 1. p. 26.
 Bonfinium, alibi sibi contrarium. Cardinalis Piccolhomineus in Hist.
 Frid. III. ait: *Teutones in Transsylvania è Saxonia originem habent,*
viri fortes & bello exercitati: à septem Civitatibus, quas habitant
SIEBENBURGENSES Patrio sermone appellati. Ita Bertius
 in brevi totius Orbis Itinerar. p. 35. *7. Castra à 7. Urbibus, qua-*
rum precipua Cibinium. Conf. Matthias Qvodus Sculptor in Enarr.
 Georg. l. 3. p. 401. qui breviter, sed fideliter *Transylvaniam* descri-
 psit. Frölich. Viator. §. 404. Hoffm. in Lex. Nec abludit Schrötter-
 us in Historica tot. Orb. terr. descr. p. 795. Ortelius continuat. in
 Hist. Hung. medius videtur. Eos, qui *7. Hunnicorum Ducum ca-*
stra hic adferunt, refutavit Tröst. Vox sanè *Siebenbürgen* non l. 1. c. 15. p. 73.
 est Hungarica. Et licet multum ex pristinò splendore perdiderimus,

A 3

per-

(*) Nisi fortè à numero Ingressuum Alpes distingvantur. Octo enim hujus
 temporis facile olim unò potuerint caruisse, cum Am. Marcellin. suo
 tempore trium saltem meminerit. Consul. Tac. Antiquo-nova Tröst. l. 1.
 c. 16. Aut Alpibus, quibus hinc inde nomina diversa; Celebrantur
 1. Kalberg versus Bistricium. 2. Carpathus. 3. Hargith in Siculia. 4. So-
 gara cher Gebürg. 5. Cherger Gebürg à Cheruscis ut put. Tröst. l. 4. c. 10.
 6. Jäntenberg à Getis l. Jütis, Tröstero: nisi fortè à Iudæis, qui ante ali-
 quot secula ibi condiderunt Emporium Talmud, expulsi post è *Transsylva-*
nia, & historiae vestigia in pago Saxonico Talmisch (cujus sacris cum age-
 rem Cibinii, cum laude præerat Rev. Dn. Ioh. Krempeus, Fautor ho-
 norandus) relinquentes. Allata debeo MScto antiquissimo, quod à
 Plebano quodam, tempore Papatús, Hexametro miserabili conscriptum,
 in Amicorum manibus est Cibinii. An sit illud Schödelii Praef. n. 5. nescio.
 Frequens est in *Transsylvania* numerus Septenarius. 7. Urbes 7. Se-
 des, 7. Capitula, 7. Iudices, de quorum nonnullis mox curatius.

perlustret tamen quis Transylvaniam, videbit, utra pars mereatur assensum.

Bethl. I. I.
Præf. &c.

L. I. c. 15. p. 86.

V. Non unô modô Transylvania dividitur. *Incolarum* discrimen Capiti sequenti reservo, dicturus hic de sedibus. Ut terram Saxonum eximam reliquorum sedibus, observo: Hungaros ferè *Comitatibus*, (*Spanthafften*) quos intra Transylvaniam invenio *Colossensem*, *Dobokensem* & *Kükölyváriensem*; Saxones & Siculos *Sedibus* (*Stül*) concludi. De Saxonibus mox. *Comitatus Hungaria*, quò olim pertinebat *Transylvania*, habentur in Lex. Geogr. Phil. Ferrarii, quod edidit Boudrant, & in Lex. Univ. Hoffm. sub tit. Hungaria. Olim in Hungaria erant 73. (74. Moln. ap. Schödel. in Disput. sub Bernec. hab. Caus. form. §. 214.) contracti deinde ad (LVII. Bonf. Dec. I. l. i. p. 22.) 54. Hoffm. Recentiores verò, Fournir Georg. Orb. Not. li. II. c. 9. p. 668. Behamb in Not. Hung. Bern. §. 14. p. 121. dicunt hodie esse 60. quorum 25. sint juris Austriaci, 27. Turcici, iiq; amplissimi, ut longè major sit Ottomannica ditio, quàm Germanica: *Transylvanum* verò decerpisse 9. *Comitatus*. Plura ap. Tröst. Siculorum sedes Molnár apud Schödel. in C. form. §. 219. ita recenset: *Præter Comitatus in Transylvania sunt sedes Siculicae septem, & duæ Filiales*. Ego has ferè observo: 1. *Kézdi* vel *Kyzdi*. 2. *Sepsi*. 3. *Orbai*; quas tres Siculi nostri Transylvani Latine *Tri-Sedem* nominant. 4. *Csik*. 5. *Gyirgyó*. 6. *Udvarhely*. 7. *Maros*. Unde elucescit, Siculos dici à *Szék* sedes & *hely* locus, quâ voce *Hunnici* nominis odium olim abolere nitebantur; & ridiculos esse, qui eos è *Sicilia* protrahunt, nec ferendos, qui *Scythulos* dictos volunt. Horum oppida, cultu humilia (nullam enim veri nominis Urbem habent) dum aliquot nitidioribus paulò ædificiis reliquorum miscetur squalor, purpuram centone correctam ostentant.

VI. Lustro jam terram *SAXONICAM*. Divisio hic varia. Ordior ab *Ecclesiasticis*. Quibus autem votis cœlesti Numini prædicabimus laudes, quod pretiosum Evangelii *κειμήλιον* incorruptum nobis tuetur! *Tractus* Ecclesiarum distribuuntur in *CAPITULA PAROCHIALIA*. Primas in Capitulis singulis tenet anni *Decanus*, quem sequitur *Senior*. Ille per annorum vices Decanali dignitati præficitur, & Senioris nomen in anni elapsi Decanum transit. Jungitur his *Syndicus*, Actorum referendarius, itidem ex Ecclesiastico genere. *CAPITULA* v. sunt conventus Pastorum vicinorum in certo tractu à loco aliquo celebriore denominati, Frölichius octo, Trösterus

rus

rus 7. nominavit in *Dac. l. 2. c. 9. p. 203.* 1. *CIBINIENSE*, cui adhærent pagi 23. & Surrogatia (sic vocant) *GROS-SCHENKENSIS* cum pagis 22. 2. *CORONENSE*, quò pertinent pagis (additis Oppidis, quod & alibi observandum) 13. 3. *KYZDEN-SE* s. *SCHÆSBURGENSE* pagorum 48. 4. *MEDIENSE* pag. 36. 5. *SABESIENSE* pagorum 17. 6. *REGNENSE* pagorum 30. 7. *BISTRICIENSE* pag. 23. Hic ego quibusdam nimium pagorum numerum additum reor. Omissa vero sunt quædam Capitula, quibus hic pagorum numerus vel æquatur vel superatur. Infelices enim dum Patriæ commerciò excludimur, hæc omnia extra Patriam ita scribimus, prout ea suggerit memoria; Juvamur quidem & exterorum scriptis, at quantum ea multoties hallucinata deprehenduntur! Cibinio addendum Capitulum *Leschkirchense*. *Kyzdensi Cosdense*, (quæ duo *Kyzd Cosd* dicuntur.) Quod *Kozdense* iterum est vel *Prostorffense* s. *Jacobsdorffense*, vel *Rupense*. *Medyesiensis* s. *Birthalbensis* adjacet *Bachnense*. *Sabesiensi* (nisi fallar) jungitur *Szászvarosiense*. Capitulum *Mediense* dicitur *CAPITULUM GENERALE*, quasi summum Ecclesiasticorum Consistorium, cujus membrum primarium est *EPISCOPUS SAXONUM TRANSYLVANORUM*; Ea dignitate cum laude modò perfungitur Clarissimus Dn. *Christianus Haasius*, Orator ille summus, & quem erudita admiraretur Germania. Ab hoc omnes Ecclesiæ Ministri ordinationis accipiunt ritum. Frölichius hæc Capitula *Universitatem* ait appellari. Fieri potest. Ego verò novi, *Conventum Politicorum* summorum ex Natione Saxonica Transylvanorum, dici *Universitatem*. In Ministerio Ecclesiastico Ordo hic est. *Episcopus, Pastores, Diaconi*. Civitas quævis unò gaudet Pastore, Diaconis aliquot. *Schæsburgi* tamen est & Pastor *Xenodochialis*, qui nec ordine superior est (nisi annis Ministerii ipsos antecedit) Urbis Diaconis, nec Pastorum Capitulo connumeratur. Ex Diaconis Urbanis creantur Pastores in pagis, rarissimè ex iis, qui in singulis Pagis bini vel singuli Pastoribus subsunt. Papatu durante Pastores *Plebani*, *Diaconi Capellani* (hinc Hungaricum *Cáplán*) vel *Sacellani* dicti fuere. *Scholæ* etiam in pagis *Rectore* ac *Cantore*, plurimæ & *Ædituo*, gaudent. Quemadmodum enim Urbes Germaniæ insigniores numerò Civium præstant Transylvanicis, ita pagi Saxonum Transylvanorum plerique longè his in Germania præferendi.

Unde

Unde etiam Urbicæ civilitatis homines in iis reperiuntur. Pastoribus ipsis Pagorum in Transylvania major habetur honos, quam in Germaniâ. [De Saxonibus loquor, Hungari enim Pastores suos frequenter non pro dignitate tractant, quos non pudet, ubi ipsos præsentiam cepit faties, viros emeritos ex loco digniore ad obscuriorem promovere an detrudere?] Premit tamen Pastores Saxonicos (quosdam, ut tractum Cibiniensem & Coronensem, excipe) Censu Cathedralis alicubi grandis, & Quartæ unius ex decimis ablatio. Quod incommodum superioris seculi Magistratui Pontificio & Georgii Adonachi artibus debetur, de quo Matth. Miles in Chron. Seculi. 16. in Transf. impresso, dum repudiatis Papæ dogmatibus, Evangelicæ doctrinæ certatim incolæ darent nomina, quemadmodum & in Germania multos Politicos Ecclesiasticæ opes ditant.

VII. Altera districtus Saxonici divisio Politici Regiminis est. (a) Occurrunt hæc *SEDES SAXONUM* specialiter ita dictæ. Molnár ap. Schöd. in C. Form. §. 219. ait: *Sedes Saxonica septem & duæ filiales.* Ego has numero: 1. *Sedes CIBINIENSIS.* 2. *Leschkirchensis.* 3. *Gros-Schenkensis.* 4. *CORONENSIS.* 5. *Rupensis.* 6. *SCHÆSBURGENSIS.* 7. & 8. *MEDIENSES* dux. 9. *Regeniensis l. Regnensis.* 10. *BISTRICIENSIS.* 11. *SABESIENSIS* s. *Millenbachensis.* 12. *Szásvárosiensis* ad *Brosch*. Sed ex his quædam (Urbanas simpliciter excipe) Urbibus sunt filiales. Civitas aut Oppidum cum subditis, coloniarum instar, pagis dicitur *Sedes.*

VIII. Præscindit sequens divisio ab utroque Regimine. Occurrunt in sede Saxonum: (1.) Tractus Coronensis, *Burkeland*: a Buriis populis, quasi *Burkerland* / ut putat Tröst. l. 4. c. ii. p. 395. Sed quid si ex Dialecto Coronensi, quasi *Puurk'land*. Nam *Puurk* / *Purk* / *Puarck* / *Puerk* / *Puirk* / notissimam in Transylvania vocem, quæ potest tam notat, Coronenses pronunciant, ut dictum, *Puurk*. Sanè ea Regio

(a) Discerno iterum terram dictam *Hönigs-Erd* / quæ libera, & Urbium Oppidorumque Saxonorum gubernationi innititur, ab ea, quæ dicitur *Erd* / de priori ago. Multi enim pagi Saxonici in ditionem Hungaricorum Nobilium concessere, quod Tyrannico Gabrielis Bathori Principatui vulgè tribuitur. Tales subditi dicuntur Hungaris *Ióbgáyi* i. e. *leibeigen*. In fronte libri Leonhardi Gorecii & Joh. Laficii de Rebus Wallachicis reperio in versione Hönigeri vocem *Jochbar* / huic affinem *Jochbare Christen* &c.

Regio velut *Porta* Transylvaniae ad Walachiam, fuitque, quod cum dolore recordamur, aliquoties Turcis & Tartaris, illac in Transylvaniam irrumpentibus. (2.) Rupensis Tractus dicitur *Oberland* / quasi Orientalis. (3.) Tractus inter Cibinium, Schasburgum, Gros-Schenck, *Leschfirch* dicitur *Allland* / q. d. Regio Alutæ flumini adjacens, qui fluvius nostra lingua dicitur *Alut* (Hungaris *Olt*) (4.) Ad Mediam & Birtalbinum *Weinland* / à vino generosissimo. (5.) Ad Sabesum *das Land unter dem Wald*. (6.) Ad Bistricium *Röfnerland* Conf. Tröst. l. 4. c. 10. p. 389.

IX. Sequuntur *URBES SAXONICÆ*. Erant olim 7. sed *Claudiopolis* Germanis, Saxonibus, Hungaris, iisque Calvinianis, Socinianis, Pontificiis paucisque Evangelicis confusa, à reliquis secessit, adscitumque ejus locò *Szászvárosium*, Saxonibus *Bross* dictum. Ubi ex occasione noto: Jamdudum omnes Saxones in Hungaricos mores, linguam, forsan & gentem, facile fuisse transmigraturos, nisi Urbes ipsorum hoc vallarentur privilegio: quod nulli etiam Potentissimo Nobili (quantominus ignobilibus) ex Hungarico genere concedatur in Saxonum Urbibus comparare domos; cum tamen Germanis omnibus, quicumque ex Germania vel Hungaria eò commigrant, aut casu feruntur, Civitatis jus inter ipsos pateat, Evangelicæ modò Religioni sint addicti, aut ei se, illuc venientes, adjungant. Sequitur ergò

X. 1. *CIBINIUM Szébény*, à Fluvio præterlabente *Zaibein* / quem Tröst. à *Sibinis* populis deducit, qui *Maroboduo* paruerint, cum & pagus *Maarpod* / Cibinio vicinus, *Marobodui* nomen retineat. Conf. Laz. Migr. Pop. l. 9. p. 506. Germanicum *Herrmannsstadt* est ab *Herrmanno* (à quo verò? v. Tröst. cujus laudabilis diligentia longiore vitâ dignissima erat) Urbs egregiè munita, ædificiis insignibus pollens, decus Transylvaniae & *Viennæ Austriae* collata. Hic primùm sonuit *Evangelii* tuba præ reliquis Transylvaniae Urbibus. Nam jam ab anno 1523-24-25. *Ambrosii* cujusdam *Silesitæ* laudatur opera, quem Judex Regius *Penflinger*, fovebat, frementibus Pontificiis, fulminantibus *Ludovici*, mox ad *Mohacium* occubituri, post etiam *Isabellæ* Reginae, edictis. Accessit *Johannis Surdastri* studium, cui in domo *Waidarum* patrocinebatur Dominus *Hecht* (Successor, si rectè memini, *Penflingeri*.) Et cum *Papistæ* Scripta Lutheri flammis publicè manciparent, Processionibusque suis interea vacarent, *Psalterium*

l. 4. c. 7. p. 367.

B

rium

" *rum Lutheri Germanicum* suâ sponte è flammis subvolans, præcipui
 " cujusdam Prælati caput petiit, ejusq; ita adussit verticē, ut sive terrore,
 " sive vulnere fractus, tertiâ post die ad plures migraret. Libellus verò,
 " quamprimùm officio esset functus, volatu iterùm rediit in flammâs,
 " ibiqve unâ cum reliqvis libris in favillas est redactus. Qvô ingenti
 miraculô multum promovendo Evangelii cursui allatum est momenti.
Sed audio vocem: Fabulam narras. Inaudita narras. Ego respondeo:
 " Multa esse in Transylvania notæ veritatis, de quibus Germania
 " nihil profus accepit. Narrationi verò meæ fidem facio ex *Concio-*
ne Dn. Oltardi b. m. Pastoris Cibiniensis, ante multos annos ab ipso
 typis publicis è Chalcographo *Cibiniensi* vulgata, in quo tota Refor-
 mationis in Trans. series ab ovo repetita. Ego etiam in alio quodam
 libro J. K. scriptam eandem historiam legi, an ex Oltardo l. aliunde,
 nescio. Et quis ignorat similem penè Historiam libelli Joh. Arnd
Paradies-Gärtlein dicit. Ut & Partis unius *Concionum funebri-*
um Dn. Heermanni? Prolixius hæc ideò inferui, quia bonâ fide nituntur,
 & vix hætenus extra Transylvaniæ pomeria percrebuerunt. Cla-
 rus etiam fuit Cibini *M. Mathias Heblerus*, præcipuus Autor O-
 pusculi Transylvanici circa annum C. 1561. in negotio Cæne ad qua-
 tuor Germaniæ Evangelicas Academias emissi, propter *Crypto-Cal-*
vinianos, qui passim in Transylvania irrepebant. Templâ Cibini
 sunt 1. *Pastorale*, 2. *Cænobium*. 3. *Xenodochium*, in quibus doce-
 tur publicè. Præsidet Ministerio toti h. t. Pastor *M. Jacobus Schnitz-*
lerus, Mathematicus insignis, Fautor meus colendus. In Politicis
 omnium Saxonum Comes, Urbis verò Cibin. Judex Regius Nob. at-
 que Doctis. Dn. *Arnbruster* / hic præest. Conventus etiam publici
 Universitatis Saxonice, (quod *Catharine* à tempore vocatur) hic fi-
 unt. Gymnasii Academici lumen est Dn. *M. Isaacus Zabanius*
 Rect. & PP. Præceptor meus dilectissimus.

II. CORONA Cron = Stadt / *Brassovia, Brasso*, Veterum
Patroissa, ut autumant, verè Corona Transylvaniæ, Civium nume-
 rô & opulentiâ, Suburbiorum frequentia, mercaturæ splendore omni-
 bus reliqvis Urbibus Transylvaniæ palmam eripiens. Pastor
 summus hic sacris fungitur Dn. *M. Johannes Honterus*, ex beati *Hon-*
teri, per quem DEUS magnum Evangelii præconio in Transylvania
 addidit pondus, familia. Laudes hujus Honter. v. ap. *Mich. Ne-*
andr. in Expl. Part. Orb. t. Vid. eundem in *Nili Episcopi καφάλας*.
 Et

2292.

Et *Starovolsci* p. 57. qui tamen eum Coronæ in *Borussia* collocat atque *Cracovia* studiis invigilasse & acceptam à majoribus gloriam auxisse. Pro *Borussia*, *Transsylvania Patroissam*, pro *Cracovia Wittebergam*, ibique Præceptores, *Lutherum & Phil. Melanchthon*. dicere debuisset. Adfert & versus honori Honteriano dictos, vocatque eum seculi sui *Varronem*. Conf. Dn. Qvenstedt de Patriis illustrium Virorum p. 265. Quæ testimonia omnia ego debeo *Celeberrimo nostro Dn. THOMASIO*, Fautori & Studiorum Promotori Honoratissimo, qui me iis benevolè communicavit. Post Honterum claruit Coronæ *Valentinus Wagner*, editâ Catechési Græcâ celebris, Anno 1550. Cùm enim Honterus circa annum C. 1530. è Germania rediret, Typographos secum, erat enim opulentus, advexit, editisque variis opusculis, Papatum impugnavit, quod exemplum Wagnerus haud dubiè secutus est. Nuper etiam celebris Coronam illustrem reddidit Rector Dn. *M. Martinus Albrichius*, editâ *Logicâ & Metaphysicâ*, aliisque scriptis benè de *Transsylvania* meritis. Celebratur *Bibliotheca Coronensis*, quâ post *Budensem* (cujus reliquias, nescio quâ tactus invidiâ, *Sigismundus Báthori*, *Transsylvania* Princeps, cum plurimis antiquitatis monumentis, flammis subjecit *Alba Julia*) celebriorem Hungaria habere non creditur. Quæ ex ejus Templo descripta Trösterus adduxit, iis forsan infra dabitur locus.

3. **SCHÆSBURGUM** *Schäßburg* / Hung. *Segesvár*. Veteres appellationes ei tribuuntur *Segethusa*, *Singidava*, *Sandava*. V. Bourn. & Hoff. Lexx. Nomen, ut ferunt, sortitum est à pago vicino *Edhäs* / *Segesd* Hung. tenaci morum veterum. Dn. El. Ladiver, Præc. meritiss. **SAXO BURGUM** (*Sachsburg*) vocabat. Tröst. deducit à Marte, qui *Hesus* l. *Shesus* (vom schießen) ap. vet. Germanos. Luc. *Teutates horrensque feris altaribus Hesus*. Cibinienses pronunciant *Schiesburg* c. Schröt. Desc. O. Ter. p. 795. Dicitur situm *Bude* referre Ortel. cont. P. I. p. 10. Malè postponitur *Media*, nisi fortuito. Cùm in Urbium ordine, si rectè memini, nec Coronæ cedat. Dividitur in Arcem & Suburbium ingens, quæ Senatum partiuntur. Anno Chr. 1601. quidam *Makó György*, captâ per stratagema arce, ingentes Templorum (quorum maximum in montis vertice è rarissimis est) divitias diripuit. Gravem hanc jacturam, voce *Burg-raub* latè recensebant homines centenarii: Scio de his aliisque ingentis operæ Volumina *MSta* latere in Musæo Rev. Dn. *Georgii Krauß* / qui diligentissimæ

tissima Parentis manui ea debet. Utinam & illa non luant fatalem
Transylvaniae à Germania divulsionem ! Ab illo tempore Principi
armato in arcem, quæ Urbs parva dici potest, non conceditur ascensus :
l. 3. f. 21. p. 276. Specimen ejus rei habetur ap. Bethl. Sed hoc Privilegium in propriam
ed. Lat. securitatem Schæsburgenses impetravere. Patrum memoriâ restau-
ravit Gymnasium celeberrimus Polyhistor *Hartmannus* & nostrâ *La-*
diver, cujus hodiè fidelis Inspector est Dn. *G. Schobelius*, Pastor idem
Urbis summus. IV. MEDIA *Medwisch* / *Médyes*, *Mégyes*,
qs. *Media Colonia*. Tröst. Dn. *D. Pancratius*, olim *Rostoch* I P. P.
Ecclesiam ibi pascit. V. SABESUS (*Zabesus*. al.) ex Hungar.
6. 22. *Szász-Sebes*. *Millenbach* / à fl. *Muliari* *Jorn*. R. G. VI. BI-
STRICIUM à *Bastarnis* Tröst. murò duplici fossâ, vallis, egregiè
munitum. *Mösen*. *Dacis* olim *Nösindava*, *Netindava*, *Nentida-*
va. VII. BROSS *Város*, inter oppida.

X. Nec desunt Oppida egregia. In iis Sedium Capita subdi-
tos habent pagos; alia Urbi I. Oppido subjacent. Prioris gen. sunt
I. GROS-SCHENCK. Hic *Trösterus* Rector, quem sæpè ad-
duco, decessit circa init. Anno 1670. cujus industria nob. reliquit:
„ (1) *Ult- und-Neu Deutsches Dacia*. (2) *Versionem Germanicam*
„ *Bethlenii*. (3) *Polnisches Adler-Nest*. (4) *Päbstisch*. *Sveton*.
„ (5) Aggressus erat confutare in quibusd. *L. Toppeltinum*, sed mors
„ metam posuit labori. Succedebat in eo Gymnas. Dn. *M. Maurer*/
per triennium ferè l. d. *Præc. fideliss.* II. RUPES, cujus arx insi-
gnis ex rupibus & muro in edito concreta. III. *Leschfirch*. IV. *Bross*.
V. *Regen*. Posterioris (1) *Birthalbinum*, *Episcopi Sax. Sedes*, quod
Media (2) *Kyza*, quod *Schæsburgo* (3) *Agnetshen* / quod *Gros-*
Schenckino aliquando parere detrectabant. Irritò nisu, quantum
scio. In ditione *Cibin*. (4) *Heltaw*. (5) *Michelsberg*. (6) *Reiß-*
marck. *Mediensi* (7) *Marckschelcken*. (8) *Klein-Schelcken*. (9) *Me-*
schen. (10) *Kopisch*. (11) *Reichsdorff*. Ad *Coronam* (12) *Marien-*
burg. (13) *Zaiden*. (14) *Zartlen*. Ad *Gros-Schenck* (15) *Hundertbü-*
chel. Ad *Regen* (16) *Zegendorff*. Ad *Bistric*. videtur esse (17) *Birck*.
Sunt forsan & plura. *Thorde* (*Thorenburg*) prorsus, *Fogaraschini* &
Enyedini ferè, *Saxonum* nomen exolevit. Hæ sunt *Saxonica* Sedes,
nataliaqve arva.

XI Pagis n. immorari quid refert? Nec montibus, fluviiis, syl-
vis & campis implebo chartam. Aggredior

CAP.

CAP. II.
DEDUCIT ORIGINES.

12. THE S. GEN. Saxones five Theutones hodie-
ni in Trans. Dacorum & Gotthor. vetustæ sunt reliquiæ,
auctæ deinceps, partim Gepidarum ac Longobar d. qui-
busdam posteris, partim, seculis posterioribus, diversa-
rum Germanicar. gentium, Saxonum imprimis, acces-
sione. Nec Priscorum Gallor. Svevorumq; defunt
vestigia.

13. In Angl. & Belgio Religionum est colluvies, populorum
in Trans. confluxus Orienti miscet Occidentem. Secernendi
Sax. nostri.

14. Transylvaniam gentes *servæ & liberæ* incolunt. Illas *ex-
tra essentielles*, has *essentiales* term. Philosophicis appellarem. Illis
ad Regiminis negotia aditus nullus: harum consiliis, viribus,
opibus, res Transylvana, secundum DEUM, nititur. *Walachos*,
Romanorum reliquias (a) aliquot *Serbos* (*Ráczyos*, *Totos* (b) vel
Tutos) & *Zigaros* (c) (*Ziganos*, *Zingaros*) prioribus annumero. *Gra-
ci* enim Mercatores, *Armenii* aliq; Cives & domestici hîc dici
nequeunt, nisi fortè Civitatis jus inter Hungaros alicubi accepe-
rint: Sed ita Hungaris annumerantur, sicuti etiam ex genere
Walachico Nobilitas Transylvanô-Hungara sæpè augetur.
Posteriorum (primarum dignitate) numerus ternarius, *HUN-
GARORUM*, *SAXONUM* & *SICULORUM* (d) nominibus ab-
solvitur. Ex his vetustissimos hospites Transylvania habuit
Saxones, novissimos *Hungaros*. (e) Reichesd.

(a) Dissertè Eutropius Rer. Rom. l. 10. sub Adr. *Trajanus* *victâ Daciâ ex toto
Orbe Romano in finit as eò copias transtulerat, ad agros & Vrbes colendas. Et
quamvis Dacia Trajani sub Gallieno amitteretur (Eutr.) ita ut Aurelianus,
test. Eutr. & Vop. exercitu sublatò Provincialibus eam relinqueret, despe-
rans posse retineri, certum tamen est hos *furum* *manipulos* ibi remansisse Topp.
c. 6. contra Zamosc. v. & Tröst. l. 4. c. 4. uti nota, *Adrianum* pro *Aureliano*
irrepfisse. *RVMVINO S* fanè h. c. Romanos, se appellant, lingua utun-
tur *Larimâ* corrupta, mores eorum sunt Romani. Audiatur *αὐτοῦ*
Opiz ap. Tröst. p. 349.*

So steckt manch edles Blut in kleinen Bauren-Hütten/
Das noch den alten Brauch / und Artz der alten Sitten

B 3

Nicht

Nicht gänzlich abgelegt. Wie denn ihr Tanz anzeigt/
 Indem so wunderbar gebückt wird und geneigt/
 Gesprungen in die höh / nach Art der Capreolen/
 Die meine Teutschen sonst aus Frankreich müssen holen:
 Bald wird ein Kreiß gemacht / bald wiederumb zertrennt/
 Bald gehn die Menscher recht / bald auf der linken Hand/
 Die Menscher die noch ietzt fast Römisch Muster tragen/
 Zwar schlecht / doch witzig sind / viel denken / wenig sagen. 2c.

- (b) *Totos* vel *Tutos* vocant *Slavos* Hungari. Quod videtur esse à *Tent*, sive rectè sive per errorem. Gotthorum aliorumq; profectioibus facile quidam misceri potuerunt, & occasionem etiam errori dare, *Vindos* esse *Vandalos*, vid. Schurtz. Slav. §. 5. h.
- (c) De his quædam Toppelt. c. 6. Ego occasione loci Procop. de Bel. Vand. l. 4. p. 355. ubi *Maurusios* quidam putant esse *Zingaros*, observo, ipsos vernaculâ sese appellare *Morre*: auditur etiam inter blateros *Amoris*, unde Erudito cuidam *Amorita* visi. Vulgò dicuntur *Pharaones*, Hung. *Pharao népek* i. e. populi Pharaonis, habenturq; *Ægyptii*. Vulcanio vocantur *Nubiani* p. 100. & voces idiomatis hujus ab ipso adductas fidem mereri colligo ex: *Dadé* Pater, *Manron*, Panis, *Yag*, ignis, quas ex Erronum lingua intelligo. Duplices sunt in Trans. *Modestiores* (siquid hîc modestum) qui sedes ad Urbium, Oppidorum & Pagorum extrema figunt statas. Alii *Moldavi*, araneorum instar Transylvaniam perreptant, artis Magicæ peritiam venditantes. Vix extat sub sole magis hoc populo superba natio. Quicquid lucrantur, caupona & amictui impendunt, qui ita sibi coheret, ut pileus puniceus, vestis it. ex holoserico vel panno rubro satis habeatur ornamenti, etiamsi caligarum & calceorum rimæ & assumenta vel Heraclito risum moveant.
- (d) *SICYLOS* certum est ex Attilæ populis Hunnicis in Trans. confedisse. Extincto enim Attilâ, incondita populorum moles, quam utcumq; Attilani nominis terror coercuerat, rursus in partes ire cœpit. Primus Gepidarum Rex *Ardaricus* viam reliquis monstravit in libertatem se vindicandi Jorn. in Reb. Get. c. 50. *Clar. Du. Nadányi*, *Præceptor olim Honorandus in Flor. Hung. l. 1. c. 12*, Hunniq; ita sunt attriti, ut *Czaba* cum 15. millibus, desperata Pannonia, Scythiam repeteret, *Vio* ac *Isalmus* in Romaniam, *Emmedzar* verò & *Vzindur* ad Montana Daciæ concederent & *Siculorum* nomini initium darent. Trium millium hi expleverunt numerum, & ab A. C. 461. ad 744. in gloriâ in Daciæ angulis delituerunt. vid. *Dac. Tröst. l. 3. c. 1*, Schöd. Disq. §. 103. Toppelt. Or. Tr. c. 5. Platan. Incun. Gentis Hung. §. XVI. aliosque.
- (e) *HUNGARORVM* è Scythia adventus, quem vulgò *novissimum* vocant, collocatur ad An. 888. & incidit in tempora *Arnulph. Imp.* Schöd. §. 331. *Nad. l. 1. c. 14*. *Becman. Histor. Orb. Ter. Ge. 9. f. 1. §. 11*. ante quæ tempora nomen *Hungarorum* ap. probatos Scriptores non legitur, *Scurtzfl. Ungari-*

ca §. 10. Alii malunt A. C. 744. Transigant de hoc Hungari. Mihi sufficit ab alterutro horum tempore eos fixisse sedem in Hungaria & Transsylvania, concedente id (circa A. 888.) Arnulpho, in redhostium auxilium adversus *Svathem* (qui variè audit) præstiti. vid. Trost. l. 2. c. 4. & 7. Miror verò, qui Schödelius Disquisitioni eruditæ tam miras aliquoties vocum derivationes immiscuerit. Quis enim sanus movebitur illis, quæ de nomine *Avarum*, *Magyarorum* & *Hungarorum* adducit §. 90. 91. 92. Nisi fortè indicare voluit, gnarum se esse idiomatis Hungarici. Similia habet & de *Attila* §. 253. 256. Sed ad rem: Non facimus cum illis, qui *Hunnos*, *Avares*, *Hungaros*, diversos esse populos volunt. Origine sanè Hunnicâ omnes conveniunt. *Ex recentius solum Hunnorum Synonymum est Avares*, si credimus Warnefrido l. 1. de Gest. Long. c. 27. v. & l. 2. c. 10. l. 4. c. 12. Meginfrido in Hist. Emmerani, quem citat Barth. l. 15. Adv. c. 13. Adde Theophyl. Simocattam. Aimoynum, Beat. Rhenanum aliosq; citatos à Joh. Schmidelio in Diss. de Orig. Gent. ac Regni Hung. Jenæ hab. An. 1659. Conf. & Excell. Dn. Lic. Fellerus, *Fautor Honorandus & Studiorum Patronus Optimus*, in Not. ad Horn. Orb. Imp. Animadv. 59. Schöd. §. 197. Dn. Green. Destruct. Imp. Occ. c. 1. §. 5. l. e. Schönleben Arnnal. Carn. p. 307, & adducti à Dn. Schurtzfl. l. c. Si verò *Hungari* non sunt *Hunni*, ut quidam Hungari volunt, cur *Attilam* tautopere crepant? Et unde lingvæ *Siculicæ* cum *Hungaricâ* identitas?

XV. Si *SAXONUM* nomen considero, commune id reperio populo *Transsylvaniae* & *Germaniæ*. Dum igitur illorum occasione vocis eruo originem, id ago, ut eadem derivatio & in hos cadat. Obscurum à vetustate relictum nominis Etymon ait *Fourn. Not. Orb. Geogr. l. 4. c. 8. p. 124.* Unde in his optimum vatem judico, qui optimè conjicit, & conjecturas autoritate Historicâ firmat. *Bournet* adducit *Isidorum*, qui testetur à *duritia* hoc ipsos nomine imbutos. Sed ita Romanis id deberent. Alii è *Speculo Saxonico* eos deducunt ex oriente, ubi vel fuerint *Petrocoli*, vel sub *Duce Petrocolo*, post Alex. M. mortem, qui *λίθινον πύργον Turrim lapideam*, tractum apud *Sacas* montanum incoluerit. Sed cur tot diversæ origines in unum vocis chaos confunduntur? Nisi fortè ita sententia *Speculi*, & qui id sequitur, *Furmerii* sit concilianda, *Petrocolum* Ducem à turri angulis acuta Comites suos nominasse *Saxones*, quia *sachs* veteribus acutum notet. Sed & hæc cordatis stomachum movere possunt. *Sacsones* sic dictos, quasi *Sacarum Sohnios* (*Saccafo-nes*) *Cambdenus* ait: sed, si hæc sunt Germanica, terminatio on hinc accersi vix potest, quæ priscis erat locò nostræ en/Teutischon/Grison/Gotthou/c. vid. Dn. Bun. in Germ. ant. Cluv. p. 76. Hæc de origine *Asiaticâ* reliquorum etiam Germanorum (ubi tamen de

de *Caramannis* non negligenda eruditorum observatio Bun. l. c. p. 36.) doctè persequitur *Mich. Piccartus* p. 565. 566. *Orat. 1. in Phil. Altdorff. à Felvingero edita. conf. & Behamb. Not. in Disq. Schöd. p. 77. Lex. Hoffm. Univ. in V. Saxones.* Quæ opinio de Saxonibus etiam *Melanchthonis & Becani* fuit. vid. *Mat. Quad. Sculpt. En. Geogr. p. 467.* Faveret sententiæ, quòd *Nomadum & Sacarum* regiones unò loco ponantur à *Procl. l. 6.* Hungari autem omnes Germanos hodie vocent *Nemet.* Sed rectius *Nemet* à *Nemetibus* esse dicitur, & nomen speciale transfisse in Germanos omnes. Speculum verò Saxonicum non fat benè audit à *Crantz. Sax. l. 2. c. 21.* Buno in *Germ. ant. C. l. 3. c. 21. Fosones* (ex sent. Cluveri, ut patet ex notis Bun. ad l. 3. c. 2. *Intr. Geogr. lit. 7. p. 206.*) *Crantz. Sax. l. 1. Præf. Catos* in Saxones mutatos putant. Uterq; *Tacitum* nititur assequi. Nec defunt, qui eò *Ascenazum*, quasi *Assenas* trahunt: sed cum his Hebræis planè non facio, licet aliàs facilè largiar, omnium Germanorum Patrem fuisse *Ascenasum*. Statuo autem Saxones accepisse nomen à voce *Sachs/* vel *sahs/* quæ veteribus Saxonibus & Frisonibus signabat *gladium vel cultrum oblongum*, sive occasione narrationis, quam antiquus Saxonum Scriptor *Witichindus* adducit *Gest. Sax. l. 1. p. 2.* quòd oblongis cultellis Thuringorum multitudinem fuderint, sive ex re ipsa. Huc facit *Alberti Hutteri nostri Oratio*, quam is, *Judex Regius Cibiniensis & Comes Saxonum, in publicis trium Nationum Comitibus* ad retundendas adversariorum calumnias, circa exitum seculi præcedentis, habuit doctissimam, insertam à *Dn. Matth. Milesio Seculi 16. Chronico Transylv.* Assertum firmo: (1.) Non est insolens populos armorum studiosos ab armis denominari. Jam autem hi Septentrionales populi, cum in hostes irruerent, magnis gravibusq; machæris manus conferebant, teste *Plut. aliisq;.* (2.) Saxonum Transylvaniæ insignia Cibiniensia Metropolitana sunt duo gladii decussatim locati olim verso mucrone sursum, nunc deorsum. Causam vid. apud *Tröst. l. 2. c. 9. p. 213.* (3.) Solcher Sächsischen Schwerdter Muster ist noch heut zu tag zu Dresden im Wassenhaus über dem Stall zu sehen / ait *Tröst. l. 1. c. 8.* Gloriosum id est Serenissimo Saxonix Electori, Domino nostro Clementissimo, S. Rom. Imperii Ensifero. Hungaris dicuntur *Szászok* (ita *Sasones* veterum, vel *die Sassen/Gesessen/Landsassen*, quasi Regionis ipsorum respectu,

respectu, *Aborigines* diceret. Conf. Becm. Hist. Orb. Ter. Geogr. cap. 9. f. 1. §. 9.) Exercitii gratiâ quamcunq; harum derivationum in conflictu defendemus. Unde verò Saxonum nomen in Transylvania, occurret infra.

XVI. Ut alii Germaniæ populi, sic Saxones nostri dicti & *TEUTONES* Latine, *Teuton / Teutschen*. Digna quæ notem verba *Privilegii*, quò *Andreas* Hungariæ Rex A. C. 1224. eos est impertitus: *FIDELIS NOSTRI TEUTONICI, ULTRA-TRANSSTLVANI*. Ex *Germanico* nos esse genere, eo sensu, quo fuerunt *Gotthi* (alia nunc non tango) dubium non est. Vernaculâ utentes *Germanicè* loqui inter *Saxones* (at *Hungaris, Saxonicè*) dicimur. At *Germanos* nos hodiè non vocant. Quemadmodum usu receptum, *Suecos, Danos*, non dici *Germanos*, quibus tamen natales Germanici assignantur. Hinc Hungari inter *Németek & Szászok* idem faciunt discrimen, quod nos cum ipsis inter *Germanos & Saxones* (de Transylvaniæ Saxonibus loquor.) Vernaculâ frequentius appellamur *Deutschen* (i. e. *Teutschen / vel etiam Daci*) quàm *Sachsen*. Imò *Sachsen* ferè tantum dicimur habitò respectu ad *Politica*. Hæc ita usu invaluerunt. *Germanos* verò discriminis causâ vocamus, *Mooser / Mueser / l. Moaser / nec aliâ voce ab iis nos discernere possumus*. Fateor appellationis rationem pleriqve ignorant. Sed num Transylvani soli antiquas vocum origines nesciunt? Aliqui tamen putant, esse ex Gallico *Monsieur*. Sagacissimus Trösterus altius nomen investigavit. Noti Gallorum *Crupellarii* (*Corissirer Laz. M. G. p. 127.*) Tac. Ann. l. 3. c. 43. Nota & *Mazara* s. *Masara* Gallica. Figura ext. ap. Laz. M. P. p. 122. de qua ita Laz. p. 126. post adductum Livii testimonium: *Mazara nobis adhuc Germanis extant, & præcipue in equitatu: vulgò vocant ain Pratspies: genus gladii est equestris, oblongi & ex rotundo acuminati, ad omnia penetranda & rumpenda idonei*. Cum igitur viderent Transylvani nostri, tali semper accinctos gladio incedere *Germanos*, id nominis eis imposuerunt. (a) Tröst. l. 2. c. 14. p. 237. f.

(a) Saxones enim nostri in Trans. nisi in itinere, armis latera non muniunt, sed spectabili stola, quam *chlamydem* (*Mentee / Mentéc* quasi *Mentel*) vocant, interiorem tunicam tegunt. Ea pro conditione hominum *Zobellina* (loquor ut intelligar,) vulpina, quin & agnina ac lupina foderatura (iterum barbarè ex *Erico Olai l. 1. Hist. Svec. vid. Locc. not. & cit. ibi Voss. de vit. ferm. II. 6.*) suffulcitur. Quod autem *Frölichius* §. 407. & *Ortel.* (cont.) p. II. P. I. quorum

quorum alter alterius mordacia videtur exscripsisse, ait: *Nec pueri quosdam per totam aetatem calidissimas vestes Pellibus vulpinis subducta gerere, de iis præcipue intelligendum, qui honesto tali velamento res domi angustas tegunt, h. e. quibus non sunt חליפות בגדים.* Nonnulli etiam valetudini tuenda hoc pacto subserviunt & quæ alia. *Ländlich/ Sittlich.*

XVII. *POSTERI SUNT DACORUM.* Quos *Dacorum* nomine indigitem, dixi §. 3. Ita forsitan & *Megiserus* in *Annal. Car. l. 3. c. 32. ap. Schönlebenium P. III. p. 167. Annal. Carniol.* ab errore liberari potest & *Dania* manet *Dania* hodie, ita tamen ut olim in *Daciam* colonias *Cimbro-Gothicas* emiserit: Conf. eund. *Schönleben. in Appar. Carn. ant. p. 145.* *Dacos* verò ita à *Gothis* fuisse in novis sedibus distinctos, ut non semper aliquid commercii inter ipsos fuerit, nemo, quem vidi hætenus, pervasit. Multi multa tradunt de *Gothorum* à *Getis* discrimine, sed antiquissimam *Dacorum* originem, neminem inveni, qui mihi satis explicet, ex iis, qui tantopere hæc discrimina urgent. Militet igitur tantisper *paradoxon* meum. Non loquor de origine *ex arca Noe*, sed de ea, quam post sacra, *μὲν ἔχει Ἰωὸς* ex profanis assequi licet. Ego, pro tenuitate ingenii sedulo perlustratis, quorum copia fuit, veteribus & recentioribus Historicis, commodius me explicare nequivi, quam assignando *Dacis* origines *Cimblicas Danicas*, nunquam prorsus exclusis *Gothis* Migrationum Principibus. *Danorum* originem aliis lubens altius repetendam permitto. *Gothos* igitur *Duces*, non nisi societatis hujus respectu & hic tango: Impugnatur eorum migratio *ex Scandinavia.* Speciosa sunt, quæ de *electro* ex sinu *Codano* in varias orbis partes de vecto adferuntur. Unde ego viris eruditissimis mea opponere aut obtrudere non sustineo. At militans & pro altera parte non solum pervagatæ famæ Viri, & qui *Cluverum* origines *Gothorum Scandinavicas* proscribentem, *Virum saepe intempestivè audacem* vocant, verum antiquitatis etiam haud ignobilia monumenta. Miserrimè miserum *Jornandem* multi dant depexum: *Bonfinius D. 1. l. 1.* ait, eum in laudem *Gothicæ gentis undique mendicare conjecturas verisimiles.* At *Bonfinium* propterea *Exc. Dn. Schurzfleisch justò audaciorem* pronunciat in *R. Sveo-Gothic. §. 8.* Ego fateor nonnulla ex seculi genio (v. quærela *Beati Rhen. ap. Schöd §. 193.*) in *Jornande* tradi horridius, nec de nihilo esse, quod ait *Grantzius*, licet satis asperè, *Svec. h. c. 34. p. 223. Ablabium Jornandes*

nandes noster semel legisse contentus fuit, omnia quæ memoriæ hæerent referens in historiam. Hinc illa turpis historici, gentis antiquitatem pollicentis aliquot seculorum transilitio, perturbata rerum expositio, & peregrinorum montium & fontium descriptio: quam nemo ex te Jordanes hoc locò quæsit. Elegantius ista apud Ptolemaeum Strabonemque leguntur. Gentis tuæ continuatam per secula historiam à te expectamus: quam non habens, ad impertinentia tradenda vires contulisti. Excusavit tamen se Jornandes & in Præf. ad Castalium, & ad calcem operis, se veterum scripta secutum &c. Unde ipse Cranzius aliunde colligit, quæ fidem Jornandi vindicant. Gotthorum varia dispersio, exitus, repetitæ sedes, iis valantur testimoniis, quibus convellendis ego non sufficio. Satis igitur habeo adstruxisse supra evidentiam indiciorum, *Dacos, Gotthorum* fuisse socios, quin & pro *Gotthis* sæpe nominatos & hos pro illis. Potuerunt etiam, ut fuerant prius, posteriori ævo sub unum coalescere imperium, & conjunctò Marte agere, ita tamen, ut *Gotthi* magis *Getae, Dani Daci* dicerentur, utrorumq; autem res & nomina utrisq; attribuerentur, donec mentio *Dacorum* fere exspiraret. Quibus & §. sequenti facem præfero. Liceret & de aliis migrationibus *Cimbricis* differere.

Probat verò aliquot argumentis *Toppeltinus*, hæere inter Saxones nostros *Dacorum* reliquias, ut ex voce *Deisen Detschen*. Nobis rò *Detschen* idem est, quod *Teutschen*. Frequens enim nobis *D.* ubi Germanis t. ut porta (*Thor*) *diur/ dūr/ duur/ duar/ duir/ duer/ dūer*. Ita dialectos *Transylvani* variamus. Janua *dirr/ diabolus* *Deinwel* (ut Saxones veteres *Dūwel*) chorea *Daank/ bibere drenchen/ pellere dreimen* &c. Gentes igitur exteræ, quod veteres *Daci* expresse- runt *Dets Dāts* (s. *dui; Laz. de M. P. p. 15.*) potuerunt appellare voce *Dacorum*. Et ut olim maximè appellabamur *Teutoni*, ita magis magisque omnia ea applicari possunt, quæ habet *Buno in Germ. Cluv. ant. l. 1. c. 26. §. 8. 9. 10. 11. & c. 9. §. 6.* Inprimis urgeo ultimam rationem *Topp.* Nec enim vacat omnes percurrere, cum quædam & limam videantur requirere. Aut *Hungari*, aut *Siculi*, aut *Walachi*, aut *Saxones* sunt *Dacorum* reliquæ. Non *Hungari* cum *Siculis*, ut conceditur. Non *Walachi* *Transylvani* (in *Moldavia* enim & *Walachiam* *Transalpinam* incolentibus confusionem majorem concedo) ut probatum §. 13. l. a. Ergò *Saxones*.

XVIII. SEQUUNTUR GOTTHI: Hoffm. in Lex. & Becm. in Hist. O. T. Geogr. 10. c. 9. l. 1. §. 5. 6. die *Guten/ Goden/* i. e.

de
stas
etu-
aco-
Car
era-
in
leb-
ovis
rit
Got-
ne-
dis-
lo-
vōs
tra-
no-
bri-
ipi-
tto.
go:
de
nde
eo.
&
em,
iam
ulti
ntis
rea
hic.
ap-
od
or-
des

i. e. Gute leut/ ob summam in hospites lenitatem (aut à Gott Deus, qf. præcipui ejus Cultores, pro ut ipsi putabant) ut *Quadi*, die *Qwaden*/ *Böjen*/ viri bellatores &c. Utinam eorum res dignis Scriptoribus obtigissent, vel consignatæ non interiissent. De qua jactura ita M. Georg. Schubart. in diss. de Gotth. Ort. Jenæ hab. A. 1676. *Habuerè quidem præ reliquis Gotthi idoneos suarum rerum Scriptores, quos inter antiquissimus Pytheas Massiliensis, qui temporibus Ptolemæi Philadelphi CCC. circiter annis ante Christi adventum, vixisse creditur, Straboni memoratus, ac cui, quæ de Scandia veterum nonnulli tradunt, haud dubiè accepta referunt. Hunc secuti sunt Q. Crito, Dion Pruseensis, Dexippus, Jornandi & Syncello maximè laudatus, Ablavius sive Ablavius, Constantini etate Prætorii ornatus Præfecturâ, Priscus, ac plures alii. Sed præter fragmenta, quæ ex ingenti horum naufragio, ceu tabule hincinde servatæ, superstunt, nihil omnino comparet. v. & Dn. Schurtzfl. in R. Sveo-Got. §. 8.*

Nec tamen omni destituimur Scriptorum operâ. Habemus *Jornandas, Eutropios, Xiphilinos, Julios Capitolinos, Amm. Marcellinos, Procopios, Agathias. Paulos Monachos, Isidoros Hispalenses, Johannes & Olaus Magnos, Ericos Olai, Crantzios* aliosqve, cum recentibus. Decerpam ex his quædam capita, eaqve ad institutum deducam.

Schubartus, quem citavi, anticipat *Scandinavicas* migrationes, audeatqve ad proximam temporibus *Noæ* posteritatem ascendere, quæ tot populis ex Oriente *Septentrionem* locupletavit. Eruit *Scytharum* duplicem originem, quorum unam *Asiaticis*, è *Semo*, alteram *Europæis*, è *Magogo* vel *Gomero Japheti* filiis assignat. Posteriorum complexu & *Celtas*, cui nomini ex *Pausaniæ* in *Atticis* testimonio *Galatarum* appellatio surrogata sit, seu *Celto-Scytas* includit. Quærit deinceps, è quibus *Gotthi* prodierint? Negat hinc consulendum *Jornandem*, cum is primas *Gotthorum* origines non tangat, sed egressum eorum è *Scanzia* solum doceat. Pro *Semo* adducit *Grotium* & *Loccenium*, quorum posterior è *Gether Gethas*, post *Gotthos*, ex *Asia* primum productos, hinc in *Scandiam* progressos esse probet. Pro *Japheto* *Rob. Scheringhamum*, qui adversam sententiam studiò singulari confutaverit: ut & sanctissimum Patrum chorum, *Ericum Olai* (p. 6.) *Joh. Magnum*. Huic sent. Ipse accedit, salvâ tamen gentium migratione, quæ multoties populos confudit. Premimus ei pollicem.

Ex *Asia* in *Europam* facile deducuntur. Sed perspicienda eorum è *Scandia, Scandinavia, Scandania* s. *Scandavia* migratio. Pluries sese

5242.

fese Gotthiam s. Scandiam fertilissimam hominum insulam, quasi ver-
 sacrum evacuasse, rectè inquit *Dn. M. Dan. Müller. in Collegio An-
 thologico Lipsiensi MSto* cujus mihi copia à Patrono amicissimo & æ-
 stimatissimo facta: cum non uno tempore profectioes *West-Gottho-
 rum & Ost-Gotthorum* (varia eorum scriptiones notæ) factæ dicantur.
 Primam verò omnium profectioem invidere nobis vetustatem fa-
 mæque obscuritatem. Si tamen fidem habere velimus *Johan. Niellson
 Sirelavv Gottho* in Chronico Gotthico, citato ab *Olear. in Itiner.
 Pers. l. 2. c. 3.* factam eam Anno ante C. N. 1388. (& sic An. M. 2582.
 circa tempora *Ehudi* Judicis Israëlitici, anno 296. postquam incolæ
 cœpta est. (a) Exisse navibus 300. (Jorn. tres habet) 15. armatorum
 millia in *Estoniam*, navibusque in ignem missis, nemini ad fugam re-
 liquisse præsidium. Hinc peragrata *Russia*, processisse ad *Tanaim*
 & *Getis* commixtos ad *Mæotin* (b) paludem (*Moos/* hinc *Massa-
 getæ Moos/ geten*) longo satis nec incruento itinere digressos. Ex-
 tare ejus rei vestigia ap. *Jorn. de R. Get. c. 4. (& 6.)* qui etiam, *Tanna-
 sin*, Regem ipsorum, à *Vesocæ* Ægypti Rege, sed cum detrimento, ten-
 tatum referat. Consulamus *Jornandem*. Pluribus ille recenset, quo-
 modo arma victricia Gotthi nostri, in *Asia* circumtulerint, quicquid
 de Scythiis suis opponat *Bonfinius*, quorum nomen Gotthos etiam ac-
 cepisse constat, *Skütos* (*Schütten Schützen*) certè & *Scutatos* (à
σκυτός) optimos, vel ipsos *Sgytas* i. e. Gotthos ac *Getas* ex Arabismo,
 ut putat *Dn. Nadányi Flor. H. l. 1. c. 3.* *Amazones* etiam Gotthis, præ-
 ter *Historiarum* monumenta, ipsarum Nomina, *Neken/ Martpeist/
 Sandpontin* vindicant, addi posset & *Thomyris & Hammenerin*. Quando
 in *Daciam* sint digressi, regionesque vicinas, plurima Auctorum lis. Anti-
 quissimam eam migrationem fuisse oportet, si *Zamolxen* in *Dacia* habu-
 erunt Regem & Philosophum, quod asserit *Jorn. c. 5. p. m. 18. paulo ante*

C 3

restatus

- (a) Ita *Crantzius* ait: *Svéc. l. 1. c. 2. fin.* Habeo testem, qui confidenter asseruat,
 sub *Othoniele* Judice Hebræorum, ante Regum tempora (nam is statim
 successerat *Josua*, *Mosis* successor) facta sit gentis hujus emigratio, hoc
 est, A. M. termillesimo septingentesimo, nonagesimo, & circa: quod erat
 ante natum Christum millesimo quadringentesimo, sexagesimo. Nam &
 quæ à Gotthis magnificè gesta feruntur in *Asia*, tantam antiquitatem depo-
 scere videntur. p. 205.
- (b) Harum regionum noticia succincta habetur ap. *Horn. in Orb. Polit. p. 472.*
 collatis, quæ ibi eruditè monet *Celeberrimus Dn. Lic. Menckenius*. Fautor
 ac Promotor jugiter honorandus. *Conf. & p. 475, 478.* Alios prætereo.

æstatis, se potius lectioni credere, quam fabulis anilibus consentire. Zamolxis verò Pythagoræ fuit discipulus, cum eo in Ægyptum profectus Herod. l. 4. Quid mirum igitur, si Alexander eos, Regno Macedonico in Thracia vicinos, pronuntiavit vitandos, Pyrrhus pertimuit, Caesar exhorruit, Isidor. in Chron. Got. Pater sanè Alexandri M. Philippus magni amicitias cum Gotthis copulavit, ceu loquitur Jornandes c. 10. ducta Medopâ Regis Gothilæ (simile Totilæ nomen) filiâ. Et quia dolosè Philippus Udisitanam (Odesitt al. Odessum) Civitatem quæ putatur Varna, [cf. Dn. Menck. in Horn. Orb. Pol. p. 520.] occupare nitebatur, à Perdicca demum Alexandri M. successore, Sitalcum ultionem sumpsisse memoratur. Merentur considerari & Alexandri M. cum Triballis & Peucinis (a) populis Germanicis ac Rege Syrmopraelia, ubi Getarum etiam mentio v. Arrian. & Suppl. Curt. l. 2. Scio quidem nonnullos post Trajani demum tempora, alios paulò antè, Gotthos in Daciam introducere, sed de omnibus nunc agere nequeo. Illud certum, circa Cesarum primorum tempora Dacis & Gotthis eandem tribui historiam. Reges verò Gotthici ferè sub Dacorum nomine celebres ita locantur: Sitalcus, Beroista Diceneus, Comosicus, Corillus, Dorpaneus, Decebalus (hos duos pro eodem haberi posse conjiciunt Dn. Daniel. Müller l. c. & Gruterus ap. Schönleb. in Ann. Carn. p. 167.) quæ Germanica sunt nomina: Sigischalck / Ehrenvest / Kampffsig / Carl / Draband (l. Drupald / Ehrutpert / Ehrutbold / unde Trapold. v. Goldast. Antiquit. Alam. T. II. p. 94. ss.) Dietwald l. Deotbold. Si quid hîc insolens, veniam peto. Laudes horum Gotthorum & Dacorum abundè loquuntur clades Romanis illatæ. (b) Augusti tempore Dacia non victa sed summotâ atque dilata Flor. l. 4. c. 12. Quanta fuerint Diurpaneî Dacorum Regis cum Fusco Duce prælia, quantaq; Romanor. clades, ubi Oppius Sabinus Consularis, Corn. Fuscus Præfectus Prætorii cum magnis exercitibus occisi sunt, longo textu evolverem, nisi Cornelius Tacitus, qui hanc historiam diligentissimè contexuit, de reticendo interfectorum numero & Sallustium Crispum & alios autores quam plurimos sanxisse & seipsum idem potissimum elegisse dixisset. Domitianus autem pravissimâ elatus jactantiâ de Dacis

(a) De nomine insulæ Peuces, Syrmii Regis, ejusque & aliorum monetis consul. Tröst. Dac. p. 128. 130. 166. Poln. Adler - Neff p. 20. 60. 61. 71.

(b) Virg. Indomitique Dacæ Horat. l. 3. Od. 6. Penè occupatam seditionibus Delevit Urbem Dacus. Et iter. ad Mecœn. Mitte civiles super Urbe curas. Occidit Daci Cotisonis (Gottse-son) agmen.

Chattisq³ sub nomine superatorum hostium de extinctis suis legionibus triumphavit. Eutrop. Rer. Rom. l. 9. & Paul. Diac. in Miscell. l. 9. c. 11. Trajani de Decebalo Daco victoria passim prostant [v. Abr. Ortel. Theatr. Orb. T. in Dacia] quamvis cruentæ: post & Romanorum cum Gotthis amicitia & inimicitia: donec adventu Hunnor. cum fortissimus *Herrmannicus* Roxolanorum fraude, diu superare non posset, ipsiq^{ue} *West-Gotthi* (c) ac *Ost-Gotthi* seditionibus scinderentur (nam alias Dn. Schurtzfleisch in R. Svec. Goth. §. 8. *inglorios ac metuculosos* nppellat *Hunnos Gotthorum respectu*) pars Dacia cederent, pars (Ostg.) Hunnico imperio parerent. West-Gotthi tandem per *Thraciam, Italiam, Galliam, in Hispaniam* sunt delati. Quos Ost-Gotthi secuti Italiae totius facti sunt Dominatores sub fortissimo *Theodorico Veronensi* (qui non confundendus cum *Theodorico West-Gottho*, occiso in prælio. adv. Attilam, & à Luc. Mar. Sic. l. 6. de Reb. Hispan. mem. *Rhodorico*, ab *Isidoro Theodorico* vocato.) V. Ex. Dn. Fell. in Orb. Imp. Horn. p. 102. An. 55. & p. 264. Horn. Arc. Noe. p. 200. Orb. Pol. Horn. p. 370. 372. 448. Hoffm. in Lex. Un. passim. Miscella ant. lect. à Sim. Pauli edit. Argent. An. 1664. p. 24. seqq. Dn. Schurtzfl. Laz. Jorn. Grot. Loecen. aliosq³.

XIX. *GEPIDÆ* in *Daciam* digressi. Hi etiam *Germanica* è *Gothis* gens fuere. v. inter plurimos *Crantz. Praef. in Sax. p. 2. & in Svec. l. 2. c. 6. Hoffm. in L. Un. & Bourd. ex Isidoro l. 9. Etymol. à pugna pedestri* eos deducunt. *Jornandem* c. 17. plurimi sequuntur, qui à *pigritia*, ob *pigrum navis* eorum, quâ cum *Gothis Scandia* egressi, cursum, eis nomen indit. v. *Laz. Migr. P. p. 596. Bun. in Germ. ant. Cluv. p. 638. 639.* At videtur *Gepidarum* virtutem onerâsse *invidia*, quod ex ipso *Jorn. l. c. colligo.* Cur v. ipsi *Gepidæ* hoc usi nomine, ab hoc flumini dederunt nomen? Collocantur primò in *Scythia*. Unde venerunt in *Scythiam*? Haud dubiè cum reliquis *Gothis* è *Scandinavia*. Ita tollitur *contradictio*, quam *Jornandi* impingit *Laz. p. 600. c. 5. cf. c. 4. cum 17.* Delati hinc sub bellicosissimo *Fastida* ad *Vistulam*, in exitium *Burgundionum* aliorumq^{ue}. Sed à cognatis *Ostro-Gothis*, quos lacefferant, cladem accepere. Propagati tamen fines ad *Daciam*. Cedit *Attila* florenti famosus *Ardaricus*, eiq^{ue} [spontè, an invitus ne-

(c) Ost-Gothos & West-Gothos post *Eric. Ol. p. 6. & Grot. statuo* hæc nomina ex *Scandinavia* adduxisse, & post, sive casu sive consilio, retinuisse.

scio] (a) locat filiam *Chrimihildem*. In hujus nuptiis feralis sanguinis metus fauces Attilæ profocat. Generosior *Ardaricus*, quàm qui alius, præter Attilam dicto obsecundet, se in libertatem, alios in exempli confidentiam, vindicat. Pelluntur Hunni. *Ardaricus* *Daciam* occupat, fines quàm latissimè per *Pannoniam* producit. *En novum Dacorum è populo Germanico in clementum! En Scephustorum (Gephusorum Gepidhusiorum)* cum *Dacis* affinitatem! Omnes *Transylvaniæ* Teutonas cum *Schodelio* §. 223. hinc accersere, nimium est v. Fröl. Viator. §. 389. 406. *Roman. hi amuli* Jor. de Reg. Succ. circ. fin. debellari non potuère, nisi armis Germanicis Longobardorum, qui & ipsi in gentis perniciem *Hunnicas* adscivère reliquias, an novos *Avares*? *Warnefr. de Gest. Long. l. 1. c. 27.* Priscæ gloriæ reliquias quomodocunqve tamen sub *Ducibus* ostentârunt. V. *Proc. de Bel. Got. l. 3. p. m. 183-188.* & de *Bel. Vand. l. 3. p. 308.* *Laz. M. P. p. 605.* *Jorn. R. Get. passim, Dn. Green. Dest. J. Occ. c. 3. §. 1. a. aliosqve.*

XX. *LANGOBARDI SEQUUNTUR.* (b) Eos etiam è gentium vagina *Scandinavia* deducit *Warnefridus l. 1. c. 2.* Vid. omninò *Crantz. Dan. l. 2. c. 19.* ff. quod falsò fieri, ait *Bun. in G. ant. c. l. p. 637.* *Tacitus Ann. l. 2. c. 45. 46.* inter *Suevas* gentes eos numerat (*Suevos* *Dn. Schurtzf. R. Sv. G. §. 8. * ult. §. 2. * inter Sveonum posteros*) cf. *Ann. 11. c. 17. Germ. c. 40.* Colligit hinc *Horn. O. Imp. p. 138.* *Langobardos fuisse Saxones.* Saxonum sanè hodierna arva in *Germ. incoluere*, si *Tacitum* audimus. *Crantz. l. 2. c. 21. Dan. Saxones Longobardis fuisse immixtos* tradit. Quicquid sit, *Saxonicum* in *Transylvania* nomen è migratione *Longob.* eò facta conjectat *Hornius l. c.* in primis cum *Germanicæ* ejus origini etiam *Gepidarum* & *Ost-Gothorum* nationes prætendi possint. Conferatur ibi §. 58. *Dn. Felleri nostri.* Tenuerunt *Langobardi Pannoniam* annis 42. Evocati deinde à *Narsete* in *Italiam A. C. 567. l. 570. V. Chron. Helvici & Not. Winkel. Warnefr. l. 2. c. 7, de Gest. Lang. Dn. Schurtzf. Ung. §. 7, int. Ann. Carn. Schönleb. p. 311. eorumqve res in Ital. ap. Horn. O. R. p. 371.*

Da

(a) *Jornandes* sanè maximâ fidelitate hunc *Ardar.* erga *Attilam* fuisse tradit c. 38. *R. G.* Ast ipsas has nuptias foedavit prælium filiorum *Attilæ* cum *Gepidarum* ac *Gotthorum* Principibus ob *Chrimihildem*, ut docent versiculi à *Lazio* adducti p. 603.

Da schlug Ortlieben das Ehynt Hagen der Hält güt /
 Da im gegen der Hand am Swert floß das Blüt.
 Und das der Rhünigin das Haupt sprang in di Schoß /
 Da hüb sich under daigen ain mord grym und has.
 Darnach schlug er den Mainzogen ain swinden slag /
 Das im das haupt nider vor dem Tische lag.
 Es was ain jamerlicher Lohn / den er dem Mainzogen gab /
 Er sach vor Egeln Tische ainen spielman zc.

(b) Pro nomine, quod acceperunt, alii *feminarum* ridiculas, alii *Virorum* barbas ap. Warnef. l. 1. c. 8. 9. nonnulli *telum Alabardam*, Dn. Schurtz. Ung. §. 6. *campos patentes* Warnefridi l. 1. c. 20. adferunt. Lazius ait esse *Landvarteros* M. G. p. 640. qui & sedes ipsorum à Schonlandia, per Rugilandiam, ad Rhenum, inq; Pannoniam & Italiam &c. ut solet, deducit. V. Bun. G. anf. l. 1. 3. c. 26. Fourn. not. orb. Geogr. l. 3. c. 13. p. 97.

XXI. Ex his omnibus apparet facilè, quomodo Septentrio Daciam nostram locupletaverit. Sed & ipsa *Dacia* felicitatem hanc in alias Regiones effudit. Usque adeo ut *Pet. Bertius* Comm. Rer. Ger. l. 1. c. 2. scribat: *Germani, nobilissimi Europæ populi à Dacis originem habent, Hispania quoque præcipua nobilitas Gotthici sanguinis ortum jactat:* ap. Topp. p. 25. conf. p. 64. Bertius non est ad manus, nec ejus argumenta expendere possum. Aliàs non ignoro, Tacitum Germanos pro *indigenis* habere. Germ. c. 2. Is tamen Autorum est consensus, & effusæ testimoniorum nubes, ut nemo, qui nudam quærit veritatem, nec indulget affectibus, saltem aliquam laudis hujus partem Gotthicis nostris Dacis non sit asserturus. *Dacia* sanè nostra diu ante Germaniam Urbibus fuit cultissima conf. Tac. Germ. c. 16. &c. Quod omne vetustissimæ illi Gotthorum genti sine dubio debetur. *Nam omnibus benè Barbaris Gothi sapientiores semper extiterunt, Gracisq; penè consimiles,* refert Dio, ap. Jorn. c. 5. Gloriosissimæ memoriæ Imper. Carolus V. dixit: OMNEM FERME EUROPE NOBILITATEM EX SCANDIA GOTHIAQUE DERIVARI, Excell. Dn. Schurtzf. in R. Sveo. G. §. 8. ** ex Rutg. Hermannide p. 416. Qvis ergò invidet Daciæ nostræ hanc veteris gloriæ felicitatem, quòd & ipsa tales habuerit hospites? Digni quos advertamus rhythmus Sigismundi: Von Brecken Comitis Palatini, qui ita ad Trökt. im Polnischen Adler-Nest:

Du edles Land: heb an hierin von dir zu lesen /
 Das eher Deutschland fast/als unsers ist gewesen /

D

Du

Du altes Gothen Haus! davon die Sarmiz noch
Aus ihrem Grabe redt. Dich hat das Römer-Joch
Spat und nicht lang gedruckt. Wir haben dir nicht Leute/
Wie zwar dem Hungar treumt/ der dich nur kent von heute/
Du hast sie uns geschickt: das grosse Teutschland hier
Was es vor Völcker hat/ die hat es meist von dir.

Du bist die Röhr/ wordurch Europa überflossen
Die Teutsche Nation, die sich so weit ergossen &c.

Lustraverat & *Opitzius* Transylvaniam, multa edicturus, nisi morte
præventus esset. Sed ego talia timidiusculè adduco, ne videar indul-
gere affectibus, quod instituto meo repugnat.

XXII. Erutæ igitur sunt veteres nostrorum origines, & hisce
demonstratum, fideliter *Daciam* suos asseruare & tueri *Aborigines*. Sunt
verò rebus Longobardicis immixtæ res *Avarum*, quæ nobis occasio-
nem præbebunt & ad recentiores origines transeundi, ubi *Dacia* cessat
populos effundere, sed videtur ipsa recipere novos hospites. *Avarum*
mentio supra facta. Dicuntur in Hungariam venisse A. C. 573. ex *Cal-
listo*, *Landulpho Simocatta*, ap. *Schöd.* §. 230. Sed quomodo conciliabi-
tur pactum cum Longobardis de inhabitanda Hungaria A. C. 570. & bel-
la communi Marte gesta adv. *Gepidas*. Accuratius alii ponunt A. à
N. C. 567. *Schönl. Carn. ant.* p. 307. ait eos innotuisse A. 551. Cum his,
& ipsis sanè Hunnis v. sup. §. 14. e. bella gessisse videtur *Carolus M.*
Si secundus Hungarorum è *Scythia* adventus cum *Bonf. Dec.* 1. l. 9.
locetur ad An. 744. (cf. *Hornium, Orb. Imp.* p. 139. & *Orb. Pol.* p. 412.
quem ex merito, *diffusa eruditionis Virum*, in *Diss. An mundus exigua
Sapientia gubernetur*, appellavit quondam *Exc. Dn. Rechenbergius* no-
ster, Fautor, Præceptor ac studiorum Præmotor perpetuâ veneran-
dus gratitudine) eodem res recidet. v. & *Schönleb. Ann. Carn.* p. 373.
Et falsum planè est, nullis idoneis testibus probari posse *Carolus M. in Hun-
garia bellum gessisse*, quod ait *Fröhl. Viator.* §. 405. Ex alio sanè funda-
mento negandum erat, *Carolus M. Saxones in Trans. introduxisse*.
Illud dici poterat, non gessisse *Carolus M. bella contra Hunnos*, qui
tum *Hungarorum*, quantum constat, nomine vocati sint. Vid. sup. §.
14. l. e. At bella *Caroli* in *Pannonia* memorant *Hungarici* scriptores
ipsi, v. *Tröst.* p. 139. 173. 178. Memorant scriptores vetusti. *Eginhartus*
Alumnus & scriba Adjunctus Car. M. in Vita ejus p. 114. nominat hoc
inter

inter bella Caroli maxima: p. seq. ait, & *Daciam à Car. M. redactam*
 in potestatem. *Wittichindus Saxo*, qui claruit Ann. 950. in gest.
 Sax. l. 1. p. m. 10. eorum etiam meminit. *Hepidannus Cœnobita* (mox
 tn. confusus cum *Hunnis Agarenos* v. Not. Gold. l. citando) circa
 A. 1060. ut videtur Goldasto, in Annal. qui habentur T. I. Rer. Alam.
 ait: *Carolus M. Regnum Hunnorum vastat*. T. III. Civitatis *Albensis*,
Vivar, *Metropolita* (nisi fallor) numeratur sub Car. M. Goldast. in Not.
ad Vadian. p. 89. Et quid multa? Militat pro nobis inter plurimos
Casparus Ens (cui tn. m. vox *Hungarorum* imposuit) *Dn. Platani Hun-*
garus Incun. Gent. Hung. §. 15. *Dn. Nad. l. 1. c. 13. Székely.* p. 124. *Horn.*
Orb. Pol. p. 412. Prolixè *Schonleben Ann. Carn.* p. 388. 390. 397. qui
 sive *Hunnos* sive *Auares* nominent, perinde est: sufficit in *Pannonia*
 belligerâsse *Carolus M.* sub quo m. fidei aliqua fundamenta *Hungari*
 habuerunt. *Com. de Rewa de Mon. & Cor. Hung.* p. 1. *Schönl. l. c. p. 397.*

XXIII. Audiamus jam *Bonfinium Dec. 1. l. 9.* Is ait: *Ut Sa-*
xonum toties rebellantium vires honestius extenuarentur, colonias ex ipsis
in Daciam à Carolo M. traductas, quæ adhuc eam magnò numero inco-
lant. Conferatur *Eginhartus* §. præc. *Vapulat hîc multis Bon-*
finius. Et est sanè opus ejus insignibus *fabulis* passim suffarcina-
 tum. Utinam citasset *Bonfinius* Autores, ex quibus hæc &
 alia transcripsit! Ego ita me expedio: *Teutonicos Daciæ populos vi-*
deri sub Carolo M. accessione non ignobili auctos. Forsan & nomen *Saxo-*
nicum circa ea tempora invaluisse. Appellationem ab *Hungaris*
 introductam, asserere nolo. Sat habeo, indicia manifesta con-
 tinuati in *Dacia* nominis *Teutonici* ostendisse, quod ibi sine
 dubio in globum iit.

XXIV. Illucescit deniq; ex cladibus nomini *Hungarico* illa-
 tis salutis cœlicum sidus. *Hunni* n. *Anthropophagi*, jam *Hun-*
gari, sat pergrassati vicina, ita ab *Ottone* conciduntur, ut inci-
 piant mitiora audire consilia. Breviter: *Piissimus Dux Geisa*,
 jam antè *Christianus*, velut alter *Numa*, ut *Bonf.* ait, religionis
 (a) morumq; inducit mutationem. *Gavisi finitimi*!, *Bavari*,
Saxones, *Svevi* aliq; *Germani*, certatim offerunt fœdera, confe-
 runt auxilia, pecunias, copias *Bonf.* p. 162. Hinc commercia, fa-
 miliaritas, hospitia cum vicinis. Tutus *Christianis* omnibus
 aditus, & pro *inviolabili hospitalitatis jure* edicta solemnia.
 Proposita *alliciendis Mystis & Præceptoribus sacræ Legis præ-*
 mia,

mia, locata confluentibus stipendia. Quis dubitet *adjuisse* tam decenter expetitos?

(a) De Christianæ religionis in Transylvania initiis præter Gotthica & alia verisimilia nihil habeo. Recordor tñ Rever. Georgii Kelpii, Parentis dilectissimi, manu alicubi adscriptum fuisse, se ex Evangelicis decimum quintum, ex iis, quorum memoria sit à Christianismo, vigesimum quintum vico Dändorff præesse.

XXV. Idem pietatis amor in religiosissimo filio S. *Stephano I.* Rege m. I. Idem *Germanis* in Hung. aditus. Ducibus exercitûs *Hund & Pasman/Teutonici* generis, idem honos. Hinc *Cosmas* è *Pasmanni* posteris sub *Steph. II.* apud *Bonf. l. 6. d. 2. pag. 249.* Assumptus & *Wencellinus Alamannus*, & Germanico maximè robore effera *Cupe* rebellio dissipata. *Wencellino* assignata præmia, habiti honores, distributa prædia. Jam & *matrimonium* *Stephani* cum *Gisela* *Henrici Imp.* sorore an è sorore nepte? rursus *sororis* S. *Stephani* cum *Guilhelmo* Imperatoris affine, *Petri I. H. R.* Patre. An absurdum cui videtur, patefactis itineribus agminatim tot *familias* è Germania in fertilia Hungariæ & Trans. (b) arva transmigrâsse, quarum & hodie, *cognatorum ignotorum, cognomina* nullo eventu *fortuito*, sed antiquissima in posteros *traditione* memoranda, pristinas in Germania *stirpes* ostendunt manifestissimè, quæ vix à nobis habent Germani. Integer eorum catalogus in manibus est, quamvis unum multa fugiant.

(b) Quam *Steph.* firmiter Hungariæ adstrinxerat.

XXVI. Ad majus hic erga Germanos favor crevit fastigium sub *Petro I. Steph.* successore, artibus *Reginæ*, secundæ *Stephano* conjugis (ut *Bonfin.* conjicit, *Ens* asseverat) ad solium evecto. Compendio id dicat *Bonfinius*: *Alamannis plus equo credere, suos aspernari, magni facere peregrinos, Arcibus & Oppidis Teutonum præsidia cunctis imponere, ex his quoq; creare Magistratus, & sibi custodiam adhibere, peculiarem populum abominari &c. Subiectam ad hæc Germanie Hungariam esse debere, & ab angore, qf. angariam vocatam dictitabat, Rewa p. 4.* Hinc justum Hungarorum in odium incurrit, ut etiam *Privilegia* ejus è numero *validorum* ejicerentur. *Tripart. Op. Jur. Consuet. à M. Steph. de Werbécceez (l. Werböz) compilat. P. II. Tit. XIV. Tyrannus fuerit, aucti certè Germani.*

XXVII. Germanorum auxilia & sub sequentibus Regibus prostant passim. *Familias* celebres, quas è *Turoczio* recenset, Trö-

2250.
Trösterus in Hungariam migrâsse, adducere nolo. V. Ej. D ac
l. 2. c. 4. p. 143. quib⁹ addo è Dn. Milite Leutholff Schencker / Gros-
Schenkenfium Patrem: Nostrâ adhuc memoriâ Germanorum
militum non exiguus numerus, cæso ad Nagy-Szölös (non Kólös,
ut est in Ort.) Keményio, in Transylvania confedit, ex quo ad su-
periora tempora argumentum duco, pertæfos itinere prolixo re-
meare, quos amœna Transylvaniæ regio semel ceperat. Sed
hodie magis magisq; à Germania divellimur. (a)

(a) In Trans. miserè plectimur: Quis credat populum laboriosissimum, regionis
pingvissimæ habitorem, ita hodie exhaustum, ut vix hæreat ossibus. Huj⁹
rei ego, qui nudam hîc inquirò veritatem, tres reperio causas. (1.) Bolus
rusticis miseris, in quo inter ipsos peregrinandi modo, è faucibus eripitur.
Nihil addo. Consul. testes è domo Tröst. D. l. 1. c. 17. p. 88. Topp. c. 7. p. 66.
sq. Fröl. Viat. §. 409. Ubi tn. Personæ Magistratus excusandæ, quibus i-
gnaris multa fiunt. (2.) Mercatura ab incolis negligitur, quantum Urbium
fulerum! Sola fere Corona, ob id etiam ditissima, rebus suis melius consu-
lit. Audent & è reliquis Urbibus aliquid nonnulli, sed numero exiguo.
(3.) Peregrinorum, Græcorum imprimis, mercatorum multitudo invale-
scit, qui scite nõdrunt opes Transylvaniæ in sua commoda transferre. Au-
diamus Toppeltinum: *Felicissimam mercaturam Græci & Orientales hinc
percipiunt, patrimonium nostrum expilando vagantur impune, versanturque
media inter regni arcana. Jacobus Armenius Persa, qui in ista negotiatione
consenuerat, aliquando secretior mihi fassus est, immensos se in Trans. the-
sauros lucratum esse*, p. 105. c. 12. ut vere hos locustas Transylvaniæ dicas.
ex Schönborn. Pol. l. 3. c. 35. p. 256.

XXVIII. Pergo Chronologiam Transylvaniæ bonâ fide subne-
ctere (veram, non illam Kircheri fictitiam:)

Vulgarem:

1142. Hat Geisa König in Ungarn
regirt / welcher die Sachsen in
Siebenbürgen mit vortreffli-
chen Freyheiten begabet hat.
(Quis videt Geisam II. in-
telligi.)

46. ist Medwesch erbaut wordē.
50. ist Herrmanstadt erb. wor.
8. ist Clausenburg erb. worden.
9. ist Schäsburg erb. worden.
10. ist Broß erbauet worden.
13. erbauet sich Cronstadt in
Siebenbürgen.

è Templo Coronensi ap. Trost. p. 398.

1143. Hat Geisa II. König in Un-
garn / Sachsen in Siebenb.
geführt / von welchen sich alle
die Deutsche des Landes Sach-
sen heissen.

NB. Extabat & in pariete Tem-
pli Schäsburgensis inferioris
Chronologia prolixissima,
sed cum A. 1676. tristi illò in-
cendiò Urbis major pars cū
ipso Templo flammis absum-
meretur, & hoc monumen-
tum interiit.

D 3

1239.

1239. Enyed. 1245. Leutschaw. 1290. Caschan. 1300. Fogarasch.
1342. ist Ludovicus Ungarischer König worden/ welcher die Sach en
in Siebenb. die Moldarver und Nasen ihm unterthänig gemacht/
und gedemütiget hat. Addo ex Privilegio Andrea II. Regis.

1224. Andreas Rex Privilegia Geisæ renovat. Topp. p. 16. & ex
Tröst. D. p. 153. Veteribus Urbibus Dacorum nova solum no-
mina indita. vid. Cluv. Geogr. p. 466. in not. Bun.

XXIX. Dum circa finem sūdo, adfertur Dresdâ Dn. Martini
Ziegler/Amici & Fautoris probatissimi, super tota hac materia
eruditè ad me perscripta epistola, qui ait, recordari se, olim, intra
Transylvaniam, in Coronensi quodam Chronico *mentionem ad-
ventus Saxonum in Transylvaniam* sibi perlectam. Ipse verò in o-
mnibus penè mihi est *ὁμολογῶ*, & pluribus demonstrat, quic-
quid sit de Saxonum *nomine* (cujus tn. inveci causas m. reddit)
jam ante Carolum M. majores Sax. hodiernorum in Trans. egis-
se. Merebatur integra subjici nisi spatii obstaret angustia.

XXX. De Gallorum, Galatarum & Svevorum vestigiis. v. Tröst.
D. p. 127. f. 117. 135. 154. 164. 186. &c.

CAPUT III.

CONFUTAT FALSA, CONTRARIA APPARENTER
CONCILIAT.

XXXI. TH. GEN. Ridicula igitur, impudens, temera-
ria & ex historiaram ignorantia profecta est, omni ra-
tionabili fundamentò destituta illa calumnia, diabolum
Hamelâ Saxones, velut ridiculos mures aut Myrmido-
nas in subterraneis cuniculis in Transylvaniam abdu-
xisse. Nec ferendum: Caroli M. demum & posteriori
ævo Teutonicum nomen in Transf. natum esse: licet
forsan largiamur, potuisse Saxonum ad reliquos Teuto-
nes accedere multitudinem, qui & nomine suò eos im-
buerint. Sed id omne Sole sūdo lucidius est, Saxonum
gentem, Regimen Politicum, Urbes & Sedes hodiernas
omni numero sibi cohæsisse, anteqvam Hamelensis, si-
ve fabula, sive Historia evenisse dicitur.

XXXII.

XXXII. Sive *Kircherus* Musurg. Un. I. II. l. 9. c. 3. p. 232. five eò antiquior hunc rumorem in Orbem invexit, atroci sanè oneratur calumniâ. Et non opus est, ut quis ex *M. Erixi* demum consilio Transylvaniam petat, inquisiturus ibi cognatos. Nemo enim negat ibi esse *Teutones*, at Hamelenses eò venisse frustra ibi investigabit, cum nemini in eo loco vel nomen Hamelensis narrationis, nisi qui id ex Germania didicit, notum sit. Non sat benè nobis volunt Hungari in Transf. at tali nos origine nemo ipsorum onerat, apud quos ejusdem ponderis erit hæc narratio, cujus illa de ipsorum origine ex *Alraunorum* cum *spiritibus immundis, Faunisque & Satyris* concubitu.

XXXIII. Solidè calumniam depuler. præter alios *Trösterus* & *Toppeltinus*, ad quorum scripta provoco. Et nemo eruditus, quod sciam, illi figmento hodiè assentitur. Strictim tamen hæc decerpo.

(1.) Multi narrationem gravissimis inducti arg. habent pro mera fabula, ut post *Schöock. Lieb. P.P. Historiar. Baruthi in Exerc. Hist. 1671. ed. Hamburgi* nuper vidi titulū novi *Opusculi* de hac materia, sed hoc disputationis thema me electurum tunc non meditabar, ideo nec scriptum inspexi, nec scio, à quibus stet. (2.) Illud assevero ortum Saxonum nostrorum ex talibus liberis esse falsum. Quomodo enim liberi 130. A. C. 1284. aut 1376 egressi, cum *Domitiani Ducibus & Trajano* (alia taceo) primè seculò à N. C. pugnare potuerint: quomodo *Mæsiam, Pannoniam, Thraciam, Italiam, Galliam, Hispaniam*, primis ferè 6. seculis, copiis, victoriis, cladibus, inundaverint, non capio. (3.) Nec illud intelligo, quomodo circa An. 1143. hi pueri jam *sub Saxonum nomine* à *Geisa II. R. in Hung. Privilegia* impetrare, eum contra hostes juvare (ut alibi traditur) *Urbes in Transf. condere potuerint, integris seculis*, anteqvam usquam extiterunt. Quomodo item An. 1224. *Andreas Rex liberis, Hamelæ nondum natis, Privilegia vetera, quæ Geisa contulerit nondum existentibus, renovare potuerit, eorum fidelitatem laudare, terminos habitationum definire, numerum satellitum præscribere, & quid non?* (4.) Et hoc mirum est, qui in tantum numerum excrescere potuerint, (ut ingressi An. 1284. aut 1376) auderent A. 1342. ab obedientia Regis Ludovici I. desciscere. (5.) Ipsos autem Hungaros nimis liberales, mites, aut malefanos fuisse oportet, qui 130. pueris, tantò terrarum tractu, eoqve in Transf. *præstantissimo, ultrò cederent, & quidem Germanis, tantoperè invisis.* (6.) Quomodo verò 130. pueri *lingvam Saxoniam* adeò feliciter propagare potuerunt, cum

cum hodiè in tanta gentis Saxonicae in Transf. amplitudine multi tamen eorum in *Hungaricam linguam* degenerent? (7.) Qui fit, quòd, ex hoc principio, Hungari cum Saxonibus, talem sortitis originem, non controvertant, aut eos pacatè ferant? (8.) Unde etiam est, quod Hungarorum Annales *nusquam, nusquam, nusquam*, peregrinorum talium homuncionum adventum doceant? (9.) *Dicis*: Saxones his aucti: Resp. Ediffere monumenta. Saxones, conscientiam testor] id nesciunt. Nesciunt id omnia, quæ scimus *Transylvaniæ Chronica*. (10.) Kircheri *Chronicon Transf. est non-Ens. Fe-suite*, ut scriptis fidem concilient, facilè scripta fingunt: & nisi insigniter fallor, Kircherus multa *sublestæ fidei* habere dicitur. *Nolo tamen ejus laudibus derogare*, quas ab Eruditis accipit. Habent & *summi viri suos nevos*. Iste sanè grandis error est. (11.) Debuissent autem & *hospitia subterranea, alimentorum series, temporis ordo*, in *Chronico* aliquo inquiri, & quæ præterea in tam longinquo itinere digna memoratu evenire potuissent. Aut, an allicubi aër fuerit *transmissionis medium*? (12.) Et cur non venerunt in *Hungariam*? nisi fortè, quia longinqua tutius onerantur mendacio. (13.) Cur non in *Tauricam Chersonesum*? (conf. Busbeqv. Ep. Turc. 4.) ubi 130. pueris inter ignotas gentes talis lingvæ corruptio facilius evenire potuit. (14.) Hornius in *Orb. Imp. p. 138. ait: Quidam causam* (lingvæ Sax. in *Transf.*) *repetunt ab egressu pueror. Hamelens. PLUSOVAM ANILIFABULA*. conf. Dn. Fell. l.c. Anim. 58. Exc. Dn. Kirchmajer. *Diss. de inauspic. lib. Ham. egressu circ. fin. Alia Eruditorum suffragia prætereo*. (15.) Addo testimonium de *Orpheo Transylvano-Saxo-nico Valentino Gravio*, quod extat *Patavii*, & urgetur à Tröst. p. 192. Topp. p. 11.

XXXIV. Quod concernit locum Bonf. sup. §. 23. & alia sparsim adjecta, sunt Autores non ignobiles, sed omnes quantum scio, Bonfinio posteriores, ideoq; ejus forte vestigiis nixi, qui statuunt *Caroli M. temporibus deberi hanc Saxonum in Trans-sylvaniam, s. spontaneam, s. imperatam migrationem*. Vid. omn. Steph. Székely testimonium ap. Dn. Plat. in *Inc. Hung. §. 15.* quod ob angustiam chartæ omi tendum fuit, cum aliis nonnullis. Ego (ut brevis sim) conjicio auctos aliquam coloniam sub Car. M. Teutones nostros, novissima v. inter insignes sub Geisa II.

XXXV. Manum igitur de Tabula. Audio monentem *Magnum EDZARDUM*: Odi tria Verba, ubi duo, sufficiunt. DEO SOLVIMUS GRATES.

Coroll. (1.) Licet res naturales ex Scriptura probare. (2.) Dubitatio Carthesia seipsam evertit.

Quæst. Parad. (1.) An Ens in pot. possit dici verum Ens?
(2.) An Saxo possit esse Polonus?

B. L. §. 4. * add. ante v. *Frequens* (7.) *Montes Galatarum. Cætera T. industria.*

F I N I S.

Nur für den Lesesaal!

Leipzig, Diss., 1684

ULB Halle

3

006 774 873

WMA

22.
 2222.t.
 1684/110
 ES
 NUM
 SYL-
 Æ,
 HISTORICO
 TOS,
 TORITATE
 DRUM ORDINIS
 IPSIENSI,
 in disquisitioni
 S
 KELPIUS,
 ransylvanus,
 ENS
 ANUS Westphal/
 archicus
 DC. LXXIV.
 TIN IRBANDII.

